

Minna og Carl O. Petersen

Veje i Lønholt

Bondevej og Kongevej

Lønholt 2011

Kongevejen

Fra Nive å i syd til Grønholt å i nord skærer Fredensborg Kongevej sig som en laserstråle gennem Lønholt.

Vejstrækningen på lidt over 2 km trafikeres dagligt af biler i hundredtal. Kun halvandet minut !

I løbet af 90 sekunder har mangan en bilist forceret Lønholt. For den brede og behagelige Kongevej er en åre, der kan få den kørende trafik til at glide i raske, tætte strømme.

Men sådan har det ikke altid været. Kongevejen er en ung vej. Knap 300 år. – Ældre er den ikke. Den er anlagt som en konsekvens af, at et nybygget slot blev taget i brug i 1722 og fik navnet Fredensborg. Og hoffet ønskede, at det skulle være bekvemt og hurtigt at komme fra slottet i Hirschholm til residensen tæt ved Esrum sø.

Garderhusarregimentets
vogntog sydpå ad
Kongevejen i Lønholt.
Hestene er på vej til Slagelse
efter en ambassadør-
modtagelse på slottet i
Fredensborg.
Foto: Cop 2010

Kongevejen skulle være let fremkommelig. Derfor var det kun en udvalgt elite, der måtte færdes på den i de første mange, mange år. Vejen var afskærmet med led og bomme. Nogle steder var ansat opsynsmænd, andre steder har bommene været forsynet med lås. Bl.a. ved Kongevejstilkørselen i Hesselrød fandtes bom helt frem til 1854, skriver Mogens Wellendorf i et lille skrift fra Karlebo Lokalhistoriske Forening, udgivet i 1995.

Bygningen af Kongevejen har været uhyre arbejdskrævende.

Den blev anlagt omtrent 3 gange så bred som de hidtil benyttede veje. Over åløbene skulle bygges stensatte broer. Der skulle ryddes kratvækst og store træer, graves af bakketoppe og hældes fyld i mange lavninger.

For eksempel blev der lige syd for Lønholt Brugs bygget en 40 m lang og 2 m høj dæmning over et sumpet engområde. Og der skulle tilkøres store mængder af vejfyld: grus, sten og sand. Nogle bønder under Hørsholm amt har klaget over, at de skulle helt til Rungsted for at hente sand.

Vestsiden af vejdæmningen syd for Lønholt Brugs.

Foto: Cop okt 2011

Indtil 1793 var der ingen diskussion om, hvem der skulle bygge og vedligeholde vejnettet.

Den pligt påhvilede landsbyernes bønder som en art hoveri. Det var bøndernes heste, vogne og karle som skulle gøre arbejdet. Bønderne på Lønholts mange gårde har utvivlsomt været meget misfornøjede med, at deres mandskab skulle bruge så mange kræfter på vejbyggeri i stedet for på markarbejde. Om de har gjort oprør, ved vi ikke. Men det er kendt, at bønderne i Karlebo sogn klagede til kongen over arbejdets store omfang. Da deres klage blev pure afvist, holdt de i september 1780 et møde, hvor de vedtog at gå i strejke.

Strejken blev kortvarig. 3 såkaldte "hovedmænd" blev straks arresteret og sendt til tvangsarbejde på Kronborg. Ved lodtrækning blev en bonde fra hver landsby i sognet tiltalt for "fornærmelse mod majestæten" og sendt samme vej. Meget snart kunne Kongevejsbyggeriet fortsætte.

Bondevejen

Men Lønholt er meget ældre end Kongevejen.

Traps "Danmark" oplyser, at bynavnet *Lønholtæ* findes i en skriftlig kilde, som går helt tilbage til år 1348. Og længe før den retlinede Kongevej eksisterede, var der trafik gennem Lønholt. Trafik på tværs, og trafik på langs.

Fra de ældste tider har ryttere og kuske i hestetrukne vogne søgt nordpå fra Hesselrød gennem Lønholt og videre mod Ebbekøb og Asminderød ved at følge sporene i en gammel landevej, som nu er næsten helt forsvundet.

Bøndernes gamle vej har ligget vest for Kongevejen – i grove træk sikkert parallelt med den. Men den har været bugtet og bakket, idet den har tilpasset sig det naturgivne terræn med dets bakker og dale, de krydsende vandløb og våde mosestrøg.

Men – heldigvis – er der lidt af Bondevejen tilbage.

En lille bid af den gamle vej er farbar og i brug den dag i dag på en strækning af cirka 100 meter.

Vejen er nu privat og bestyres og vedligeholdes af et vejlaug. Den har navnet HØJE LØNHOLT og løber fra Grønholtvej øst om gadekæret nordpå til vejsvinget ved adresse Høje Lønholt 6.

Personbil på vej mod syd ad vejen Høje Lønholt. Bebyggelsen og bevoksningen langs den gamle vej er ændret meget, siden Mønsted besøgte stedet og malede vinterbilledet fra Lønholt.

Foto: Cop okt 2011

Hovedfeltet i cykelløbet *Post Danmark Rundt* passerer her det sted, hvor bondevejen i gammel tid har krydset Grønholtvej. 40 meter længere fremme drejer feltet til højre og følger Kongevejen sydpå gennem Hesselrød mod vejenbrød. Foto: Cop aug 2011

Biler, traktorer, motorcykler og cykelryttere kommer meget hurtigt frem på kongevejen. Farten fornøjer!! Men bløde trafikanter har vanskelige kår på den trafiktravle vej . Dette læskur for busrejsende blev torpederet af et ukendt motorkøretøj en tidlig septembertidlig morgen. Heldigvis var der ikke et menneske i nærheden, da skaden skete. Foto: Cop sept 2011

Kroer ved vejen

Det er usikkert, hvordan vejforløbet videre nordpå har været.

Vor teori er, at bondevejen er fortsat gennem gårdspladsen på nuværende Høje Lønholt 8, uden om Vågemosen og videre mod en ukendt bro eller et vadested over Grønholt å og derfra mod Ebbekøb og Asminderød.

Beboere i Lønholt har fortalt, at der i meget gammel tid har været landevejskro på den matrikel, der nu huser Høje Lønholt 6. Og husets nuværende ejer, Bent Sørensen, har oplyst, at ejendommen i ældre tid hed KRODAMSHUSET. Den dag i dag har vejen på dette sted et knæk eller en lille udposning. Noget kunne tyde på, at der på dette sted har været plads til et par tøjrede heste og et køretøj eller to.

Høje Lønholt 6 i vore dage. Foto: Cop sept 2011

Dernæst er spørgsmålet: - Hvordan var vejforløbet mod syd?

Det er vor overbevisning, at vejen krydsede Grønholtvej stik syd for den nuværende beplantede trekant. Den løb tæt forbi den gamle smedie, der senest har huset virksomheden TERMOLAND. Et gammelt matrikelkort viser en smal stribe såkaldt *gadejord* nær skellet til ejendommen Grønholtvej 100.

I 1940-erne er der fundet mange sten på området. Formentlig marksten, der har skullet tjene som brolægning langs et meget gammelt stengærde. Gærdet er i sin tid sat af Lønholts bønder for at hindre jord og grus fra det højereliggende område i at glide ned på den stenbelagte kørebane. Endelig gætter vi på, at Bondevejen i sit forløb mod syd er gået over Højelsgårdens jorder og har passeret lige forbi Teglbrændergård i Hesselrød, hvor der i ældre tid har været krohold. Således ser vi for os, at den gamle vej har været forbindelsesled mellem kroen i Hesselrød, kroen i Lønholt og Asminderød kro. Såvel heste som kuske og øvrige rejsende har haft brug for pauser, når de skulle færdes ad de snoede og bakkede veje. Spændende vil det være, hvis arkæologisk kyndige med tiden ville undersøge vore teorier. Måske kan Lønholts nydannede Landsbylaug tilskynde til en sådan undersøgelse.

Det gamle stengærde. Foto: Cop okt 2011

Litteratur:

Kulturarvsstyrelsen (udg.): Fredensborg-Humblebæk Kommuneatlas. Byer og bygninger 2002

Trap: Danmark, Frederiksborg amt. Kbh 1953

Mogens Wellendorf: Karlebo kommune. En kort fortalt historisk oversigt. Karlebo 1995

Alex Wittendorff: Alvej og Kongevej. Studier i samfærdselsforhold og vejenes topografi i det 16. og 17. århundrede. Kbh 1973

Forsiden: Maleriet har titlen: "Børn der leger på isen en vinterdag. Sign. P. Mønsted, Lønholt u.å." Vi har fundet billedet i et katalog 1990 fra auktionsfirma Bruun-Rasmussen. Maleriets mål: 42 x 62.

Kunstneren Peder Mønsted døde i Fredensborg 1941. Vi skønner, at værket stammer fra 1920-erne.

Isen dækker gadekæret i Lønholt. Den gamle vej fører øst om gadekæret og drejer ved huset øverst til venstre ved det hus, der nu er Høje Lønholt 6.

Den hollandske mølle øverst til højre er SKÆRE MØLLE, som lå på bakketoppen lige øst for Kongevejen på den matrikel, der i vore dage hedder Kongevejen 47.